

מגד ירחים

תמוז

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 129 ■ תמוז תש"ע

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

"אשרי המקשיב הטהור אשר יקשיב את בת-הקול של כל היצור הקורא מתוך מעמקיו להתגלות בהירה עליונה, טהורה וקדושה. אורו-של- משיח נתון בכלאי היסורים של עמקי העמקים, ובעת קץ גאלה... יקשב אותו הקול האדיר והחזק, 'קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה פי איננו'. והקול עולה ומתעלה בתכונות חיים ומעשה, בתכונות רעיון ומחשבה, בתכונות המון גויים ורוח עריצים, בתכונות נפשות כמהות, עורגות ומקוות, בתכונות חולמי-חלומות פועסים ומתקצפים, בתכונות אנשי ישוב ומתינות, בונים ומשקלים, בתכונות אנשי קדש משקיפים ומקוים, פועלים וצופים ישועה וגאלה, ומפלים יעלו ויגלו זרמי אפיקי הנחלים של המעמקים, שגלם אומרים אותה התשועה המנחמת: 'מנעי קולך מפניך מדמעה, פי יש שָׁכַר לַפְעֻלְתָּהּ, נָאִם ד', וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתָהּ, נָאִם ד', וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם'".

אורות, ישראל ותחיתו, לב

חודש תמוז – שני אופנים לכפי

במבט ראשון נדמה כי חודש תמוז, החודש הפותח את ימי החורבן, מכיל בתוכו את כל המרכיבים שבכוחם להביא אותנו לידי בכי: תחילתם של ימי 'בין המיצרים', ולהבדיל - מזג אוויר לוהט, תחושת ליאות הנלווית לסוף שנה. אף שמו של החודש, 'תמוז', - כשמו של אליל בבלי קדום - אינו תורם להרגשה הטובה. עם זאת, במדרשי חז"ל רבים (מדרש תנחומא תצוה, ח: מדרש תהילים, יט ועוד) מצוין קשר מהותי בין חודש תמוז לבין התעצמות האור בעולם (המגיע לידי מיצוי מקסימלי בתקופה זו בה מגיעה השמש לשיא זריחתה והימים מתארכים) - דבר המרמז על המורכבות הקיימת בחודש תמוז, בו חושך החורבן ואור השמש מתערבים זה בזה.

בספר יחזקאל (פרק ח), מסופר על הנביא המתהלך בירושלים ורואה את "התועבות... אשר בית ישראל עושים". בין השאר הוא נפגש עם "נשים יושבות מבכות את התמוז" - אליל בעל עיני עופרת, אשר דרך עבודתו הייתה על ידי הבערת אש בסמוך לו, מה שגרם לאשליית דמעות-בכי הזולגות מעיניו. מחזה זה עורר פולחן בכייה קולקטיבית אצל הנוכחים כוכר ל'אל השמש' אשר בכיו היה, על פי המיתולוגיה האלילית, בחודש תמוז (מורה נבוכים ג, כט). היינו, בחודש תמוז אנו נפגשים עם תפיסת עולם פאגאנית המשעבדת את חיי האדם לתופעת הכפי, כפי הקשור באופן כלשהוא אל אור השמש.

מהו אם כן הכפי? כאשר מתקיים מפגש עם מציאות 'גדולה' כאורה הבוהק של השמש - מסך יורד, העיניים מתלחלחות ומתכסות בערפל, נוצרת אפשרות להתכנסות פנימית המסייעת לקלוט את האור העצום. כאשר נפגש האדם עם מציאות רגשית הגדולה ממידותיו - שמחה אדירה או להבדיל צער גדול - מגירות העיניים דמעות. הקב"ה טבע באדם מנגנון ביולוגי העוזר לעכל תחושות נפשיות קיצוניות, המסייע לקלוט, דוקא עקב הצמצום,

את האור הגלוי בבשורה הטובה או החבוי בבשורה הרעה. שתי צורות להתמודדות עם ה'תמוזיות'. שתי תפיסות עולם המתעמתות עם הארתה הכבירה של השמש, קרי, עם גודלה האינסופי של המציאות הנחשפת לעיני האדם, ולעיתים אף בצורתה השלילית. האחת, היא הדרך האלילית המשתקפת בפולחן התמוז: חוסר אונים, עין רעה, ייאוש, פסימיות, **בכי כמטרה**, בכי לשם בכי - "ויאמרו רוב האומות בחידותיהם ושיריהם, כי מן הפלא שימצא בזמן דבר טוב, אמנם רעותיו (של הזמן) - רבות ומתמידות" (מלבי"ם איוב ב, יא). אך הדרך השנייה היא הדרך הישראלית: **הבכי כאמצעי**, ההבנה כי "וירא אלהים את האור כי טוב" (בראשית א, ד) - המציאות בכללה הינה מלאה אור ואילו רגעי החושך, רגעי החורבן והבכי, הם רק אמצעי לחשיפת הטוב הפנימי המסתתר, חומות חיצוניות הקורסות כדי להצמיח מתוכם עולם טוב יותר, ירושלים עליונה יותר, - "ולית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא" (זוהר תצוה, עמ' קפד).

דוקא בחודש תמוז, בו יוצאת חמה מנרתיקה ובו מצאו עובדי האלילים פורקן לתחושת ייאושם ותסכולם - בחודש זה משכיל עמנו להתמודד עם מציאות החורבן. התמודדות מתוך הבנה, כי לעיתים כדי להגיע אל האור הגנוז יש לעבור דרך תקופת אפילה, ודווקא מזרעה של לאה בעלת 'העיניים הרכות' מרוב בכי (על פי מדרש תנחומא ויצא, ד) ובליווי בכייה של רחל הממאנת להינחם על בניה (על פי ירמיה לא, יד) - צומח משיח מזרע בית דוד, "ומפלים יעלו ויגלו זרמי אפיקי הנחלים של המעמקים, שגלם אומרים אותה התשועה המנחמת: 'מנעי קולך מפניך מדמעה, פי יש שָׁכַר לַפְעֻלְתָּהּ, נָאִם ד', וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתָהּ, נָאִם ד', וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם'" (ישראל ותחיתו, לב).

הרב חגי לונדין, ר"מ בישיבת ההסדר חיפה ת"ז

סוכנויות ביטוח בע"מ
 דרך בית לחם 152, ת.ד. 53323 ירושלים 91533
 טלפון: 02-6737075 / 079 / 02-5654888
 רח' הסיבים 13, ת.ד. 7073 פ"ת 49170
 טלפון: 03-9247050 / 079 / 03-9247035

המספד בירושלים

150 שנה להולדת הרצל-פטירתו כ' תמוז תרס"ד

הרצל ולמותו, מבלי להזכיר את שמו. הצינות, המבקשת לחדש את הלאומיות הישראלית, פועלת ברוח משיח בן יוסף. היא "עקב למשיח" בן יוסף. ניתוקה של הצינות מהקודש (כהכרזה, ש"אין לצינות דבר עם הדת") הוא המשך לנתק הגלותי בין הגוף הלאומי לרוח האומה. המשברים הקשים העוברים על הצינות הם "חבלי המשיח". מותו של הרצל בטרם עת, אולי כתוצאה מהמשברים העמוקים של הצינות החילונית, הוא כעין מותו של משיח בן יוסף, בגלל ניתוקה של הלאומיות מהקודש.

ד. מטרת ה"מספד בירושלים"

הנאום שזכה לכינוי "המספד בירושלים" נישא בפני ציבור שחלקו הגדול לא היה בר-אורין. מה ביקש הרב להשמיע להם בעינו המעמיק על המשיחיות בישראל? מדוע להעביר להם בירור רוחני שיסודותיו בסתרי תורה ורזיה?! אין ספק שהרב ביקש להשמיע מספר מסרים לקהל שנתאסף לכבודו של הרצל. מסרים אלו שקופים למדי בדבריו:

תוכחה: בסוף נאומו, הדגיש הרב שהתדמיה והכאב העמוקים על מותו של הרצל, המעורר הגדול לתחיה החומרית של עם ישראל, חייבים להביא את הדוגלים בצינות החילונית, מחד, ואת הנאמנים לתורת משה, מאידך, לברור עמוק על יחסי הגומלין בין הצינות לבין הקודש. גורלו האישי של הרצל מסמל את גורלה של הצינות המנותקת מהקודש: משברים וחולאים. שני הצדדים אשמים באותה מידה: אלו מפני שזנחו את הקודש, ואלו מפני שמאסו בצינות ובתחית האומה.

שלום פנימי: את הנאום פתח מרן הרב זצ"ל בפסוק מזכריה "ביום ההוא יגדל המספד בירושלים כמספד הדרדרימון בבקעת מגדון" (זכריה יב יא). חז"ל במסכת מגילה (דף ג) אומרים שפסוק זה סתום עד שבא יונתן בן עוזיאל ופירש אותו בתרגומו. הרב זצ"ל הסביר שבתרגומו רמז יונתן בן עוזיאל על מספד כפול: מספד אחאב שבלט בחיבתו הלאומית, ומספד יאשיהו שחיק את התורה בעם ישראל. שניהם הצטיינו ביסוד אחד בלבד, וזנחו את השני.

שהוא מתפרק. חמור מחולשה הוא נתק בין שני מרכיבי האומה - הגוף והנשמה. כיצד נוצר הנתק? כאשר חלק מהאומה מתמקד בפיתוח הגוף הלאומי ומזניח את נשמת האומה, וחלק אחר מתמקד בפן הנשמתי, בתורה ומצוותיה, ואיננו מגלה כל התענינות בחיזוק הפן הלאומי. הנתק מותיר כל חלק חסר ופגיע. החלקים הנפרדים אינם ממלאים את ייעודם ומתנוונים. האחריות על פיתוח נשמת האומה הופקדה בידי שבט יהודה (כפי שנאמר: "והיתה יהודה לקדשו"), והאחריות על פיתוח הלאומיות הישראלית הופקדה בידי בני יוסף (כדוגמת יוסף במצרים, שפרנס את עם ישראל בחומר). אבל, מדגיש הרב, שעל אף שפיתוח הלאומיות הישראלית (= תפקידו של יוסף) חיוני לאומה, מסורה ההנהגה הכוללת בידי יהודה. הנשמה מובילה את הגוף הלאומי, הרוח את החומר, ולא להיפך. הלאומיות כפופה להנהגת התורה והקדושה. לכן, על השאלה של ירבעם (בימיו נתחלקה ממלכת ישראל לשניים: יהודה מצד אחד, יתר שבטי ישראל מצד שני) "מי בראש?", כלומר יהודה או יוסף?, עונה הקב"ה "בן ישי בראש!". אבל ירבעם סירב, ומכאן החלו המשברים הרוחניים הגדולים של עם ישראל, שהביאו לגלות ולפיזור ישראל בין האומות. הגלות מתאפיינת בניתוק בין שני הכוחות שבונים את האומה. על שיקום כוחות האומה מופקדים שני המשיחים - משיח בן דוד ומשיח בן יוסף. כל אחד מהם מופקד על שיקום כוח אחד. תפקידו של משיח בן יוסף הוא להחיות את הגוף הלאומי, תפקידו של משיח בן דוד (מיהודה) הוא להחיות את רוחה ונשמתה של האומה. פעילותם הלא-מתואמת של שני המשיחים בסוף הגלות - מתוך "ערבוב ופיזור הכוחות" - יוצרת את המשברים המכונים "חבלי משיח" ועולה לגרום ל"מותו" של משיח בן יוסף, מפני שללאומיות לבדה בלא חיבור אל הקודש אין זכות קיום.

ג. הרצל והצינות

רק בסוף נאומו עבר הרב זצ"ל לניתוח המאורעות של דורנו. הוא התייחס במפורש לצינות, ורמז לפעילות הצינות של ד"ר

א. הקדמה

"המספד בירושלים" הוא תמצית נאום שנשא מרן הראי"ה קוק זצ"ל בעצרת פומבית ביפו ב"שבעה" לפטירתו של ד"ר בנימין זאב הרצל, בחודש תמוז שנת תרס"ד. הרב זצ"ל עלה ארצה בכ"ח אייר תרס"ד. הוי אומר, נאום זה הושמע כחודשיים אחרי עלות הרב ארצה. מתוך מכתב ששיגר הרב זצ"ל אל האדר"ת (נדפסה ב"גנוי הראי"ה"), ניתן להסיק שבירושלים הוטחה ביקורת גלויה על הרב זצ"ל בגלל נאום זה. האשימו את הרב שהוא נענה להזמנה לנאום בגלל רדיפת כבוד, עוד האשימו אותו על שדרש בשבחו של הרצל. עיקרי השיחה הועלו על הכתב על מנת להבהיר את תוכנה.

ב. תמצית המאמר

אם באנו לסכם את "המספד בירושלים" במשפט אחד, ניתן להציע את הסיכום הבא: לא רק שלא קיימת סתירה בין התורה והקודש לבין הצינות והתחיה הלאומית אלא שהם משלימים אלו את אלו, ואף נחוצים אלו לאלו. למרות נחיצותם ההדדית, אין הם שקולים. התורה והקודש צריכים להוביל את הספינה המשותפת של התורה והצינות. מראשית היווצרותה, האומה הישראלית בנוייה משני נדבכים: גוף לאומי ונשמה לאומית. בדומה לאדם הפרטי, שמורכב מגוף ונשמה. המצב התקין הוא "נפש בריאה בגוף בריא". בריאות האדם מותנית בתקינות הגוף ובתקינות הנפש. אם הגוף לוקה בחסר נפגעת גם הנפש. וכן להיפך. יחס זה קיים גם במישור הלאומי. תקינותו של הגוף הלאומי היא תנאי לשלמותה של הנשמה הלאומית. הגוף הלאומי הוא המסגרת אשר דרכה מופיעה רוח האומה. הוא הכלי הביצועי. כאשר הגוף הלאומי חולה - החל מחולשת המערכות הלאומיות (מדינה=מלכות, ארץ, ביטחון וכלכלה) וכלה בהתרסקותן המלאה כאשר גולה עם ישראל מארצו - נחלשת רוח האומה. וכן, להיפך - בהיחלש רוח האומה, תורתה וקדושתה, נפגע הגוף הלאומי. הוא שוקע בתוך עצמו, נוטה אל סיפוק צרכיו החומריים, מתרחק מייעודו, עד

הרב יהודה ליב צירלסון, המשך

להלן, מובא כלשונו מכתב תשובתו של הר"ל צירלסון אל מרן הרב לפנייתו של הרב בענייני הישיבה. המכתב מתפרסם כאן לראשונה:
"ב"ה יום כ"ה לחדש אלול שנת תרצ"א
שלום רב לכבוד ידי"ו הרב הגאון האדיר,
העומד לנס עמנו וארצנו, פאה"ד כו' וכו' מו"ה
אברהם יצחק הכהן נ"י קוק. בתשובה על מכתבו
הנשגב הנני מודיעו רק את צערי העמוק, אשר
לבי יכאב ויהמה על המצב הרעוע של "ישיבת"

ישירה והרגו. מקום קבורתו הנוכחי הוא מתחת לאנדרטה שהוקמה לזכר הרוגי הפוגרומים שהתרחשו בקישינוב כמה עשרות שנים קודם לכן. להרי"ל צירלסון לא נולדו ילדים, אבל הוא אימץ את בתו הצעירה של אחיו דוב, ששמה היה מינה. היא עלתה לארץ, ושני ילדיה, יאיר תרום ואילנה לרנר, חיים בישראל.

פרופ' אליאב שוחטמן, ירושלים ת"ז

נכד הרב מרדכי שוחטמן זצ"ל, רב ואב"ד ק"ק סאראקא.

הדר"ג הקדושה ועל שלרגלי העניות העצומה
השוררת בבסרביא בכלל ובעירנו בפרט, אין
לא ל"די לעשות מאומה לטובת מוסד נאדר
בקדש כזה. יתברך בכוח"ט, כרצון ידידו דוש"ת
מלו"ץ, יהודא ליב צירלסאון.

נ.ב. כצאתי מאת פניו, הנני מתכבד לשלוח להדר"ג
היום בתור מנחה את ספרי "הגיון לב". הנ"ל.
 מסכת חייו המפוראת של הר"ל צירלסון הגיעה לקיצה בתקופת השואה, כשניסה למצוא מקלט מפני ההפגזה הכבדה שניתכה על עירו, ופגזות תותח פגעו בו פגיעה

אישים ואירועים

בחי מרן הראי"ה זצ"ל

כ"ו תמוז, תרפ"ח (1928)

המוסד החנוכי "שערי תורה" נוסד בתרמ"ו, עוד לפני שעלה מרן הרב לא"י. מאז עלייתו היה המוסד במרכז התענינותו, הוא פיקח עליו וישיבות ההנהלה התקיימו בביתו. הוא ראה חשיבות רבה בת"ת מסורתית בתוך הישוב החדש ביפו. קשריו ותמיכתו בו נמשכו גם בהיותו רבה של ירושלים.

להלן כרוז שכתב, הקורא לנדיבי עם לתמוך במוסד.

כ"ו תמוז, תרפ"ח

ב"ה

אחינו בית ישראל הרחוקים והקרובים, שלום וברכה להם מהררי קדש

מצאתי לעצמי חובה קדושה אחי היקרים להודיע לכם, עוד אחרי אשר מאז עידן ועידנים הודעתי נאמנה על דבר המרגלית היקרה אשר יש לנו עוד בעיר הקדושה יפו ת"ו. במוסד הקדוש והיקר תלמוד תורה וישיבת שערי תורה.

שם במקום ראשית כניסת עולי גולה הונח יסוד מוסד לתורת אמת, ולתעודה נאמנה, זה שנים רבות ותקופה גדולה עברה על הבית הגדול הזה, שניים רבים חלו במלא רוחב ארצנו, והמוסד הקדוש הזה, בכל חרף נפשם של מנהליו הרבנים הגדולים המסורים לו בכל לב ונפש, עומד הוא על עמדו לשמחת לב כל יראי ד' ואוהבי תורתו באמת. עומד הוא ומתנוסס ביפעת תפארתו להיות לבית שמגדילים בו תורה ויראת שמים, לבית של משמרת קודש לשרידי פליטת סופרים, לגדל בנים נאמנים לעם ה' ולתורתו הקדושה והבית הנכון והנאמן הזה איננו יונק את יסוד קיומו ואת אמצעי החזקתו משום קופה צבורית מהמוסדות החדשים, ועינינו נשואות בעה"י לנדיבי עמנו הנאמנים עם ד'... החפצים בקיומה של תורה ויראה בעם ד' השב אל ארץ מכורתו, ואת החנוך הכשר והטהור הנוסד על תורת משה מורשה, תורה שבכתב ותורה שבע"פ לימוד ושינון של מקרא של משנה וגמרא והדרכה ישרה בדרכי טובים ובמדות טהורות וקדושות, והם הם הנס היסודות הנאמנים של הבית הגדול הזה. המוסד הקדוש שערי תורה אשר בעיר הקדוש יפו ת"ו אשר הייתי תמיד קשור עמו בכל עז חבת קדש בעת שבתי שמה, ומאז כן עתה מדי שבתי בעיר קדשנו ותפארתנו פה ירושלים עיר הקודש תובב"א, נפשי קשורה עם המוסד הקדוש הזה כי ידעתי את ערכו המרומם להחיות את נשמת עם ד' על ארץ סגולתנו, ביחוד במקומו בעיה"ק יפו במרכז הישוב החדש ועבודת שכלולו, שבמדה טובה כפולה ומכופלת הננו חייבים להתאמץ ליתן שם ושאריית שמה לרוח התורה והיראה הטהורה בגדולת הדרת צביונה המלא והעתיק, ועתה מאד עגמה נפשי על המצב החמרי של המוסד הקדוש והמרומם הזה על היסוד הגשמי שלו המט ליפול חלילה אם לא ימהרו לתמוכו נדיבי עם ד' מקרוב ומרחוק.

על כן אקוה כי דברי אלה היוצאים מקרב לבבי יקלעו אל לבבכם הטהור, אחים טהורים וקדושים ופתח תפתחו את ידכם להעניק מטובכם להחזקת המוסד הקי הזה וברכת ד' תהיה עמכם לברככם בכל טוב ובברכותיה של תורה משפעת סגולת ארץ חמדה תתברכו. ונוכה לראות מהרה בשוב ד' שבות עמו להר קדשו סלה כנפשכם היקרה ונפש אחיכם ועבדכם הנאמן המושיט לכם את ברכתו הנאמנה מהר הקדוש מירושלים.

אברהם יצחק הכהן קוק

מתוך כרוזי הראי"ה ליקט וערך: יוחנן מ. ישמח ז"ל

לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכז התיעודי ב"בית הרב"

המספד הכפול הוא על החסרון הכפול שבנתק בין הגוף הלאומי לנשמה הלאומית. גם הגוף נפגע וגם הנשמה נפגעת. חז"ל מספרים שכשיונתן בן עוזיאל תרגם את הפסוק וחשף את סודותיו נדעזעה ארץ ישראל. עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר: אני הוא שגיליתי סתריך לבני אדם, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא, אלא שלא תרבה מחלוקת בישראל.

אף מרן הרב זצ"ל נאם נאום זה על מנת שלא תרבה מחלוקת בישראל, על מנת שהנאמנים לתורה וחלוצי ארץ ישראל לא ילחמו זה בזה מתוך עוינות וזלזול, אלא יכירו כל אחד בתרומתו של השני לבנין האומה. חודש לאחר שהשמיע את "המספד בירושלים", כותב הרב: "עלינו להתעתד לקראת עתידנו הנהדר ברוח ד', ברוח דעת ואור ד', שיהיה בכוחו לאחד את כל הכוחות הרעננים אשר בעמנו, להיות מוכנים לחיות חיים בריאים ושלמים... וזה אי אפשר כי אם על ידי קיפול כל הטוב הנמצא בחיי האבות והבנים גם יחד, באופן שלא די שלא יהיו הצדדים הטובים שיש בשני דרכי החיים סותרים זה את זה, כי אם מחזקים ומרוממים זה את זה. זהו יסוד השבת לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. במחשבות הללו הנני הוגה ועסוק" (אגרות הראי"ה, א עמ' צג). ה"אבות" מסמלים את אלו שדבקם במורשת התורה, והבנים - החלוצים, מעוררי התחיה הלאומית. במחשבות של השבת אלו אל אלו עסוק הרב, על ידי בירור הצורך ההדדי ביניהם. זהו עיקרו ויסודו של "המספד בירושלים"!

הרב אלישע אבינר,

ראש כולל ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

אמרות

בדורנו הננו נולדים מחדש כימים מקדם. כל הרוחניות של העבר הולכת ונבלעת במקורה, אולם היא יוצאת בפנים רעננות, קטנות בכמות, אך עלולות לצמיחה גדולה. (אורות, עז)

השאיפה לרוח-הקודש מתגברת, ובזרימתה היא פורצת גדרים ומוחקת תרדות ותמימות. אבל אין זה כי-אם מעבר, עוד יטביע אור חדש זה חיים יותר מלאים בקדושה מכל מה שחרדות תמימה יכולה ליתן. (אורות, סא)

משיח בן יוסף מגלה את חשיבות ישראל לבדם, אך תכלית ישראל היא לאחד את העולם כולו למשפחה אחת לקרוא בשם ה', על-כן "עתיד משיח בן יוסף ליהרג", וימלוך משיח בן דוד. (אורות, קס)

הרב יהודה ליב צירלסון

קאזעלעץ, אוקראינה, תר"ך – קישינב, בסרביה, י"א תמוז, תש"א

ופעל רבות למען העלייה וחיזוק ההתיישבות היהודית בארץ ישראל. במאמריו קרא לתמיכה במתיישבים בציון, ועוד בשנת תרנ"א הביע צערו על כי "לדאבון לבנו מועטים מאד עד כה הרבנים התומכים בו [=ברעיון ישוב ארץ הקודש], עם שלבם ער באמת לכל דבר טוב ומועיל". במאמרו "חטאת הקהל" (המליץ, תרנ"ו), הוא יוצא חוצץ כנגד המקטרגים נגד היישוב בארץ ישראל ומעלה על נס את הרבנים צ"ה קאלישר, הר"א גוטמכר והר"נ פרידלנדר, שלחמו למען יישוב הארץ. באותו מאמר הוא מזהיר, שאם לא תינתן התמיכה הדרושה ותגבר ידם של המתנגדים, "קרעי עמנו יתרחבו הפעם ביותר; אור חיבת ציון

ידעך; אלפי נפשות העובדות על הרריה, תתמוגגנה חלילה ברעב, באין עוזר ותומך מבחוץ; והגליל אשר החל לפרוח כעדן מאגלי זיעת איכרינו, יהפך למדבר! ומי הוא איפוא הלב אשר עניני עמנו קרובים אליו שלא יתפלץ לזכר רעיון נורא כזה?! (ישראל לבנון, עם שרידי חרב, עמ' 97). במסגרת מאבקו למען חיזוק היישוב היהודי בא"י, יצא בחריפות נגד מדיניות הספר הלבן של ממשלת המנדט הבריטי, ונגד בגידתה של בריטניה בהצהרת בלפור. ב"כנסיה הגדולה" במארינבד, היה דמות מרכזית, וזו קיבלה את ההחלטה ההיסטורית בעניין ארץ-ישראל, בה נאמר – בהתייחס לתכנית החלוקה של הבריטים – "כי הארץ הקדושה, שגבולותיה נקבעו על ידי הקב"ה בתורתו הקדושה, הוענקה לעם היהודי, העם הנצחי, ואין כל תוקף לשום ויתור על הארץ שהוענקה לנו".

הרב צירלסון לא זכה לעלות לארץ, ומעולם לא פגש את מרן הראי"ה קוק פנים אל פנים. אבל שני האישים הללו קיימו קשרי מכתבים, וחלקו כבוד רב איש לרעהו. בראיון לסופר ר' בנימין, מתבטא מרן הרב זצ"ל בהערכה רבה ביחס לשנים מספריו של הרב צירלסון. על ספר תשובותיו "עצי הלבנון", הוא אומר, שהספר "מצטיין בבהירות ושכל ישר, חודר – מבלי להרבות בפלפולים – אל ההלכה בצורה פשוטה, אינו נוטה לצדדיו. המחבר הנכבד מסתייע גם בידיעות כלליות לברור ההלכה, ותמיד בצורה נכונה ובאופן מתאים אל ההלכה. הספר יעשה רושם חשוב בעולם ההוראה". ואכן, רבני זמננו מרבים להסתמך על פסיקותיו, הלכה למעשה. גם את ספר דרשותיו, "הגיון לב", הוא משבח, באמרו, בין היתר, כי "ההגיון המוסרי שבו מוצק. ניכר רוח הנְבִיָא והמנהיג, היודע לבטא את דרישותיו מאת הצבור באופן מבורר. ניכרת גם אי נשיאת פנים. הוא מגלה את המומים בתוכחת מגולה ודורש את תיקונם. מתבטאת פה אישיות היודעת את תחומי התקופה והמקום... גם בדרישותיו כלפי חוץ מורגש בטחון אמת. הוא דורש את צדקת עמנו מידי אלה שהגורל מסור בידם, באופן חסון ובטוח, בלי התרפסות ושפלות הנפש המצויות לפעמים אצל שתדלנים". על שני הספרים אומר הרב, ש"מתנות טובות הם לבית ישראל" (לקוטי הראי"ה, עמ' 306). את הערכתו לספר תשובותיו "גבול יהודה", מביע הרב במכתב תודה שכתב לו לאחר שקיבל ממנו ספר זה: "מאד נהניתי מסגנון הספר וסידורו, יושר אמריו, זכות עינו ומתינות דרכו, ושימוש המדע המדויק במקום הראוי" (שו"ת דעת כהן, סי' צב).

במענה למכתבו כתב הר"ל צירלסון באגרת אל מרן הרב: "מכתב הדר"ג, שאיכותו מרובה אלף מונים ממכותו, הופיע היום בביתי כברק אור מתוך הערפל המכסה ארץ" (אגרות לראי"ה, סי' ריז).

מחשובי הרבנים, ומהמנהיגים הבולטים של העולם היהודי שחרב באירופה בתקופת השואה. נולד בעיירה קטנה באוקראינה למשפחה של חסידי חב"ד. אביו ר' משה חיים היה רבה של קאזעלעץ. בגיל ט"ו נסע לנעז'ין, בה למד תורה מר' ישראל נח שניאורסון, בנו של האדמו"ר בעל "צמח צדק", שגם סמך אותו לרבנות. במכתב של אדמו"ר מהרי"צ, אחיינו של ר' ישראל נח, מיום י"ב כסלו תש"ב, הוא כותב על הר"ל צירלסון, בין היתר, כי מוהרי"ב "היה מהללו בגודל כשרונותיו וכשנסתלק הוד כ"ק ד"ז נתקשר לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ז... מקאפוסט והיה נחשב מגדולי מקושריו" (י' מונדשיין, מגדל עז, עמ' קה, הכותב שם על ההתכתבות של הרב צירלסון עם אדמו"ר חב"ד, ועל פעילויותיו בהקשר זה, ובענייני הציבור בכלל, עד פרוץ מלחמת העולם השנייה, כמפורט במכתבו של אדמו"ר מהרי"צ).

בגיל עשרים נבחר לרבה של פרילוקי שבאוקראינה. ובה שימש ברבנות במשך כשלושים שנה, עד שנבחר בשנת תרס"ח לרבה של קישינב, בירת בסרביה. בשנת תרע"ח, עם סיפוחה של בסרביה לרומניה בשלהי מלחמת העולם הראשונה, התמנה לרב הכולל של בסרביה. פרסם מאמרי הלכה רבים בכתבי העת של הזמן: המליץ, הצפירה, הזמן, הפלס, המודיע ועוד. הוכר כפוסק ראשון במעלה, ופנו אליו בענייני הלכה שונים מארצות קרובות ורחוקות. את תשובותיו פרסם בארבעה ספרים: גבול יהודה (תרס"ו, תרע"ב), עצי הלבנון (תרפ"ב), מערכי לב (תרצ"ב) ולב יהודה (תרצ"ה). בשני האחרונים פרסם גם מדרשותיו ומנאומיו. חלק מדרשותיו ראו אור בספרו: הגיון לב (תרפ"ט). כמו כן היה ידוע כנואם בחסד עליון. בתשובותיו הרבות הפגין שליטה מוחלטת בכל מקצועות התורה, וניכרת שליטתו במכמני השפה העברית וגם בלשונות העמים שבקרבתו, וכן ידיעותיו במדעים.

במסגרת פעילותו הציבורית, הקים מוסדות שונים, ובמיוחד בתי ספר לכל הגילאים, ועמד בעצמו בראש הישיבה הגדולה שבעירו. היה פעיל בארגון העזרה והסיוע לפליטי הפוגרומים באוקראינה שנמלטו לבסרביה. נבחר לפרלמנט הרומני כנציגם של יהודי בסרביה, ובמסגרת זו פעל גדולות ונצורות למען בני עמו. בשנת תרס"ט נבחר לתפקיד יושב ראש ועידת הרבנים שהתכנסה בסנט פטרבורג לדיון במצבם של יהודי רוסיה. "הוא היה רוח החיה באופני הועידה וראש המדברים לפני שרי המלוכה. בחכמתו וסבלנותו עלתה בידו לאחד עד כמה שבאפשר את דעות ראשי המפלגות השונות שהשתתפו בהועידה הכבודה הזאת" (ש"נ גאטליב, אהלי שם, ערכו, עמ' 185). לפרטים נוספים על פעילותו העניפה: דוד ויניצקי,

בסראביה היהודית במערכותיה, עמ' 160-162).

נמנה עם מייסדי "אגודת ישראל" בשנת תרע"ב, ושימש כנשיא הכנסיה העולמית של התנועה [וינה, תרפ"ג (שם הוחלט, לפי הצעת הרב צירלסון לאמץ את תכנית לימוד הדף היומי של ר' מאיר שפירא), ותרפ"ט, מארינבד, תרצ"ז]. בהיותו ממנהיגי של "אגודת ישראל", לא הצטרף לתנועה הציונית, אבל היה פעיל מאוד בתמיכה ובסיוע לפעולות הקרן הקיימת לישראל,

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב" רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062
טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908
betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עיצוב גרפי: ש. יוסטמן

מגד ירחים